

لیلة الهریر چه شی است؟

یازدهم صفر لیلة الهریر می‌باشد. هریر به معنای زوزه سگ، و کنایه از همه‌مه و ناله و غوغاست. سخت‌ترین شب حمله جنگ صفین از نظر تلفات گسترده دو سپاه «لیلة الهریر» (شب غوغا و ناله) نام دارد.

یازدهم صفر لیلة الهریر می‌باشد. هریر به معنای زوزه سگ، و کنایه از همه‌مه و ناله و غوغاست. سخت‌ترین شب حمله جنگ صفین از نظر تلفات گسترده دو سپاه «لیلة الهریر» (شب غوغا و ناله) نام دارد.

خبرگزاری مهر - گروه دین و آئین: عصمت علی آبادی: یازدهم صفر به روایتی لیلة الهریر می‌باشد. هریر به معنای زوزه سگ، و کنایه از همه‌مه و ناله و غوغاست. سخت‌ترین شب حمله جنگ صفین از نظر تلفات گسترده دو سپاه و فراوانی ناله و فریاد زخمیان و مجروحان، «لیلة الهریر» (شب غوغا و ناله) نام دارد.

لیلة الهریر، شب سختی بود در جنگ صفین که لشکر امام علی (ع) و معاویه در آن شب به جنگ پرداختند و عده بسیاری از دو طرف کشته شدند. به گفته منقری «در آن شب جز صدای چکاچک شمشیر که در دل مردان هول‌انگیزتر از بانگ رعد و فرو ریختن هراس آور کوه‌ها بود، صدایی به گوش نمی‌رسید. ابن مسکویه در توصیف آن شب می‌گوید: «آن شب چندان جنگیدند که نیزه‌ها همه درهم شکست و در کمان‌ها تیری نماند، سپس دست به شمشیر بردند.»

در خصوص زمینه‌ها، علل و عواملی که موجب آغاز جنگ صفین شد و نتایج آن با حجت‌الاسلام محمدباقر پورامینی عضو هیأت علمی پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی به گفت‌وگو پرداختیم که در ادامه می‌خوانید:

*چه عوامل و مقدماتی زمینه ساز جنگ صفین شد؟ و چه وقایعی در آن رخ داد؟

با آغاز خلافت امیرمومنان (ع) و بیعت عمومی صحابه و حاکمان مناطق دولت اسلامی، معاویه که بر شام امارت داشت از بیعت سرباز زد و بنای مخالفت با خلیفه مسلمین گذاشت و برای این تمرد و سرپیچی نیز خون‌خواهی از عثمان را مطرح کرد. امام به معاویه این چنین گوشزد نمود: بیعت من یک بیعت عمومی است و شامل همه مسلمانان می‌شود، اعم از کسانی که در موقع بیعت در مدینه حاضر بوده و یا کسانی که در بصره و شام و شهرهای دیگر باشند و تو گمان کرده‌ای که با تهمت زدن قتل عثمان نسبت به من می‌توانی از بیعت من سرپیچی کنی؟

امیرمومنان (ع) در نامه خود مرقوم داشت که همه می‌دانند که او را من نکشته‌ام تا قصاصی بر من لازم آید و ورثه عثمان در طلب خون او از تو سزاوارترند و تو خود از کسانی هستی که با او مخالفت کردی و در آن موقع که از تو کمک خواست، وی را یاری نکردی تا کشته شد.

این نکته را نیز باید یادآور شد که معاویه از سال ۱۸ هجری بر شام حکم می‌راند و خلیفه دوم او را به این منصب گماشته بود، امیرمومنان امام علی (ع) از حکمرانی او بر شام ناخرسند بود. خوی اشرافی‌گری، گمراهی آشکار، خویشاوندسالاری و دوری از سنت نبوی (ص) از شاخصه‌های این حاکم اموی بود. معاویه مخالفت و تمرد عملی خود را پیش از جنگ جمل بیان می‌داشت و حتی به زبیر نوشت که از مردم شام برای او بیعت گرفته، اگر عراق را تصاحب کند در شام مشکلی نخواهد داشت. زبیر از این نامه خشنود و دلگرم شد و هدف او سوء استفاده از جایگاه بزرگان جهان اسلام برای تثبیت جایگاه خود در شام و در میان مدت تقویت و توسعه موقعیت بنی‌امیه در قدرت بود.

از این رو تصمیم امام بر تغییر معاویه امری لازم و در راستای تثبیت حاکمیت عدالت بود و لذا فردی را نیز برای آن جایگاه تعیین نموده بودند که با دشمنی معاویه مواجه گردید و اولین واکنش معاویه بن ابوسفیان سرپیچی از بیعت بود.

هریر در لغت به زوزه سگ در شب‌های سرد زمستانی گفته می‌شود و گویا ترس معاویه از شکست به هریر تشبیه شده است زیرا به دلیل سر و صدای زیاد جنگجویان و در تنگنا قرار گرفتن معاویه که نشانه‌های پیروزی سپاه امام کاملاً آشکار بود، حاکم مخلوع شام از پیروزی سپاه عراق به وحشت افتاده بود

امیرمومنان (ع) پس از پایان پیکار جمل که در کوفه مستقر شدند تلاش کردند تا معاویه را به بیعت و اطاعت بخوانند و چون امام (ع) در کوفه مستقر شد و کوشید معاویه را به اطاعت قانع کند لیکن وی با استناد به اینکه گماشته عمر است، از اطاعت سر باز

می زد. حتی او از امیرمومنان (ع) خواست تا شام و مصر را به او واگذارد و امام در پاسخ گفت «لم یکن الله لیرانی اتخذ المضلین عضدا؛ خدا مرا نبیند آن روز که گمراهان را یاور خویش قرار داده باشم».

* لیلۃالهریر در جنگ صفین چه شبی است و چه اتفاقاتی در آن شب رخ داد؟

لیلۃالهریر مهمترین بخش پیکار صفین بود که تحولات صورت گرفته در شب و روز جمعه ۱۱ صفر سال ۳۷ ق سبب شد که وضعیت به گونه ای دیگر رقم بخورد.

هریر در لغت به زوزه سگ در شب های سرد زمستانی گفته می شود و گویا ترس معاویه از شکست به هریر تشبیه شده است زیرا به دلیل سر و صدای زیاد جنگجویان و در تنگنا قرار گرفتن معاویه که نشانه های پیروزی سپاه امام کاملاً آشکار بود، حاکم مخلوع شام از پیروزی سپاه عراق به وحشت افتاده بود.

ابن مزاحم در واقعه صفین درباره این شب می نویسد: «در آن شب جز صدای چکاچک شمشیر که در دل مردان هول انگیزتر از بانگ رعد و فرو ریختن هراس آور کوه ها بود، صدایی به گوش نمی رسید.

امیرمومنان امام علی (ع) در جمع سپاهیان خود خطبه ای خواند و فرمود کار بر شما و بر دشمن بدین قرار رسیده که بینید جز واپسین دم دشمن باقی نمانده است. امام وعده دادند که من فردا صبحگاهان بر آنان می تازم و در پیشگاه خدای عز و جل به داوریشان می کشانم.

متأسفانه جریان نفاق در چنین شبی به صورت علنی بذر اختلاف را در میان سپاه امام نهاد و اشعث بن قیس با ایراد سخن ادامه جنگ را به صلاح اعراب ندانست. این سخن وی دل سست ایمانان را بر عدم جنگ مضمم کرد. سهم این طیف در عدم اطاعت از امام و ایجاد اختلاف در صف سپاه اسلام را می توان نقطه آغازین شکست دانست و همین سخن و حمایت برخی از سست ایمانان دنیاطلب، خوشایند معاویه و سپاه شام گردید و مقدمات اجرای پیشنهاد عمرو عاص در به نیزه کردن قرآن را فراهم کرد، متأسفانه جنگی که یک گام با پیروزی فاصله داشت با این حرکت جریان متمرکز در لیلۃالهریر به شکست منتهی شد و جریان نفاق به مخالفت با دستور امیرمومنان امام علی (ع) پرداخت و این شکست را به مسلمین تحمیل کرد.

* این جنگ چه نتایجی به دنبال داشت؟

با تلاش جریان نفاق و به بهانه پرهیز از خون ریزی، فریب بزرگ اتفاق افتاد و پیروزی سپاه امام به سبب ساده اندیشی و کژاندیشی جمعی از سپاه به شکست انجامید. با حکمیت، معاویه توانست جان سالم از معرکه به در برد و هرچند امام در چند نوبت بعد از صفین تلاش نمودند که تا سپاه اسلام را برای صف آرایی با معاویه بسیج نمایند و لیکن تمردها و سرپیچی فزونی یافت و سپس امام با منحرفان خوارج در نهروان مواجه گردید.

جا دارد از شهدای صفین یاد کنیم که توفیق شهادت در رکاب امیرمومنان (ع) را یافتند گویا از طرفین هفتاد هزار نفر کشته شدند که از این تعداد، ۲۵ هزار نفر از لشکر امیرمومنان (ع) بودند.

در میان شهدای پیکار صفین ۲۵ نفر از صحابه ای بودند که بدری نامیده می شدند، آنان کسانی بودند که در جنگ بدر در رکاب پیامبر اسلام (ص) جنگیده بودند که می توان از عمار یاسر، خزیمه ذوالشهادتین، هاشم بن عتبّه و سهیل بن عمرو انصاری یاد کرد.